

bolásaival szemben meg kell védeni. Az 1928. évi varsói értekezleten azonban már egészen más álláspontok érvényesültek, s jelesül Anglia — és feltűnő módon a német *Sieveling* — amellet foglaltak állást, hogy a háborúnak elvileg az ellenséges államok polgárai között kötött szerződések felbomlásával kell járnia, minden gazdasági érintkezésnek közöttük meg kell szünnie és csak e megszűnés módozatait lehet nemzetközi egyezményrel szabályozni. Az előadó már az értekezlet előkészítésében szakvéleményt adott volt, amelyben erélyesen síkraszállott ez álláspont ellen. Ugyanilyen értelemben adott véleményt az olasz *Antonio Vio* is, míg a japán *Yamakawa* közvetítő álláspontot foglalt el. Az értekezleten magán az előadó álláspontját *dr. Oppler Emil* budapesti ügyvéd fejtette ki, s azt hathatósan támogatta az olasz *dr. Pallicia*. Végül is ez az elvi álláspont jutott győzelemre és az értekezlet kimondta, hogy a háború önmagában nem szünteti meg az ellenségekbe vált magánszemélyek között fennálló szerződéseket és a kérdést további tanulmányozás céljából visszautalta a bizottsághoz. A folyó év nyarán Newyorkban megtartandó értekezleten a kérdés újból napirendre kerül, s az előadó most már kész szerződéstervezettel lép eléje, amely elveinek részletes keresztülvitelét tartalmazza. Az együttes ülés, amelyen elnökölt, az előadó előterjesztéseit nagy érdeklődéssel hallgatta végig és teljes egészében magáévá tette az egyezménytervezetet, úgy, hogy az mint a magyar csoport egységes állásfogalása fog a newyorki értekezleten szerepelni és a vita alapjául szolgálni.

Éles vita a német kartellbiróság működéséről. A „Kartell-Rundschau“ című Berlinben megjelenő folyóirat arról nevezetes, hogy korunk egyik legtöbbet vitatott közgazdasági kérdését pártokon felülálló objektivitással tárgyalja és felöleli az idevágó gyakorlati és elméleti problémák egész komplexumát. Ez az objektivitás nem akként értendő, hogy az egyes cikkek önmagukban is minden elfogultságtól mentesek és csak ezen előfeltételnek megfelelő fejtegetések látnak napvilágot a lap hasábjain, sőt ellenkezőleg az egyes állásfogalások gyakran pregnánsan kifejezik a cikkíró egyoldalú gazdaságpolitikai meggyőződését. Azonban a „Kartell-Rundschau“ az a fórum, amelyben állandóan szóhoz jutnak a legellentétebb felfogások képviselői és ez a tény aztán biztosítja a lap részére a pártatlanságot. Már a szerkesztőbizottság összetétele is garanciát jelent ebben az irányban, mert a *Reichswirtschaftsgericht* aktív bírái mellett ott találjuk a leghatalmasabb német vállalat az *I. G. für Farbenindustrie* jogtanácsosát *Flechtheim* professzort és a kartellekhez szintén közelálló *Dr. R. Isay*-t.

A fentiekben ismertetett eme folyóirat hasábjain érde-

kes párviadal játszódott le a német jogászvilág két bíró előkelősége között. A támadó fél dr. Simons, a legfelsőbb bíróság (Reichsgericht) volt elnöke. Megtámadva érezte magát G. Lucas a kartellbíróság elnöke.

Miként ismeretes az 1923. évben kelt német kartellrendelet megalkotta a kartellbíróságot és az idevágó kérdések egész komplexumát kivette a rendes bíróságok kezéből. A kartellérdekelteknek általános felfogása szerint a kartellbíróság nem tud szabadulni attól a kartellelles mentalitástól, amelynek a bíróság létrejöttét köszönhetette és ezért sok tekintetben ellentétes gyakorlatot folytat a rendes bíróságokkal szemben. Ilyen előzmények mellett természetesen igen nagy feltűnést keltett, amidőn e vád Németországnak a közelmúltban volt első bírója részéről hangzott el.

Dr. Simons helyteleníti az igazságszolgáltatás szétforgácsolódását, amelyet szakbíróságoknak a rendes bíróságok mellé való felállítására jelent. A Reichsgericht mint legfelsőbb német bíróság tekintélyét szerinte nagy mértékben aláássza, ha a végső szó fontos elvi kérdésekben más fórumnak van fenntartva. A kartellbíróság szervezetében még különösképpen kifogásolja a gazdasági életből vett laikus bírák alkalmazását. Tudnunk kell, hogy a kartellbíróság ötös tanácsában két hivatásos bíró és az elnök mellett helyet foglal a szembenálló érdekeltségek köreiből vett egy-egy gazdasági szaktekin-tély. Ezekről azt állítja Dr. Simon, hogy nem tekinthetők pártatlan bírácoknak, mert félő, hogy nem annyira az anyagi igazság kiderítését viselik szívükön, mint inkább a hozzájuk gazdasági érdekkapcsolatok révén közelálló tábor érdekeit képviselik.

Szemére veti továbbá a kartellbíróságnak, hogy kötelességének tartja az egyes kartelltag, a kartellvevő és a kartellenkívüli versenytárs érdekeit elsősorban érvényrejuttatni, mert az a bizonyos rendelet, amely ezt a szakbíróságot alkotta, maga is ilyen szellemben született: „fokozott védelem a gazdaságilag gyengébbek számára” szempontjából hatása alatt. Ennek következtében a Reichsgericht és a kartellbíróság döntései között azon határkérdések tekintetében, melyek részben rendes, — részben már a kartellbíróság hatáskörébe tartoznak, — bizonyos ellentétes irányzat észlelhető. Ezen különbség dr. Simons szerint lényegileg abban rejlik, hogy a Reichsgericht szilárdabban de a pacta sunt servanda jogelv alapján, amely szerint a szerződések akként betartandók, ahogy azok kötöttek, — még akkor is ha történetesen éppen kartellszerződésről van szó.

Dr. Simons támadására élesen, de igen szakszerűen válaszol Lucas, a kartellbíróság elnöke. Védelmébe veszi mindenekelőtt a laikus bírákat, akik a gyakorlatban nagyon be-

válnak és akiknél ő csak a legritkább esetben észlelt oly elfogultságot, mely az illetők gazdasági elhelyezkedésével lett volna összefüggésben. De még ilyen esetben sem tudott ez az elfogult nézet az ötös tanács elhatározásra döntő befolyást gyakorolni. A kartellelles tendencia vádját Lucas a leghatározottabban és statisztikai adatok alapján utasítja vissza. Kimutatja ugyanis ezen, a kartellbíróóság 6 évi működését felölelő adatokból, hogy a kartelleknek nincs okuk panaszsra, mert az esetek többségében az ő általuk elfoglalt álláspontot tartotta a bíróság az anyagi igazságnak megfelelőleg.

Ezen statisztikai adatok mindenképpen figyelemre méltók. Megállapítható ezekből mindenekelőtt az, hogy melyek ama kérdések, ahol a törvényes szabályozás szükségességét a gyakorlati élet igazolta. Megtudjuk ugyanis, hogy melyek azok a kartellekkel kapcsolatos fájó pontjai gazdasági életnek, melyek orvoslására legtöbbet vettek igénybe a bíróság jogsegélyét.

1923. novemberétől, tehát a kartellbíróóság megalakulásától 1929. júniusáig 133 jogerős döntés történt. Ezek közül 103 az azonnali hatályú felmondásra vonatkozott. Látjuk tehát, hogy ez a gyakorlati kartelljog legégetőbb problémája. A német kartellrendelet szerint ugyanis a kartell bármely tagja, ha a vezetőség valamely határozatát, avagy általában annak gazdasági — vagy árpolitikáját nyomós okból hibáztatja és gazdasági szabadságát méltánytalanul korlátozva látja, — úgy azonnali hatállyal bejelentheti kilépését Ezen felmondás hatálytalanítása végett a kartellnek jogában áll a kartellbíróóshoz folyamodni és dr. Lucas adataiból megtudjuk, hogy 85 érdemben eldöntött eset közül 56 esetben hatálytalanította a felmondást a kartellbíróóság, vagyis nem ismerte fel az ily rögtöni hatály felmondásához megkívánt „nyomós ok“ fennforgását. Csupán 29 esetben döntött a kartell álláspontja ellen, amikor is a tagot feloldotta a kartellszerződésben vállalt kötelezettsége alól.

A kérdések másik nagyobb csoportja, melyben igénybevetették a bírói jogsegély, a rendelet 9 szakaszán alapszik, amely azt tartalmazza, hogy minden oly gazdasági hátrány, amely kihatásaiban bojkott jellegével bír, csakis ezen intézkedés jogosságának igazolása mellett a kartellbíróóság előzetes engedelmével fogatosítható. Az ezen szakaszra vonatkozó jogerősen eldöntött 23 eset közül 11 esetben engedélyezte a kartellbíróóság a kérdéses intézkedés fogatosítását, míg 12 esetben megtagadta ahhoz beleegyezését.

Ezen adatok alapján dr. Lucas visszautasítja a kartellbíróóság tendenciózus ítélkezésének vádját, hiszen az esetek nagyobb részében a kartellek szempontja érvényesül. Befejezőül hangsúlyozza a bíróság elnöke, hogy a Kartellgericht nem

hagyja magát eltéríteni arról az útról, amelyen elindult. A magunk részéről ehhez csak azt fűzhetjük, hogy e bíróság kétségkívül úttörő munkát végez, — oly kérdésekben teremt stabil jogállapotokat, melyek más országokban gazdasági jelentőségüknél fogva éppoly égető fontosságúak, mégis törvényes eszközök hiányával — ezek tekintetében a legteljesebb jogbizonytalanság uralkodik.

Dr. Kelemen Sándor

JOGIRODALOM

Magánjogi törvénykönyvünk és élő tételes jogunk. Irta: *dr. Vadász Lajos.* (Szerző kiadása.)

Nem véletlen, hanem szimptomikus jelentőségű, hogy az utóbbi időkben magánjogunk nagy tömegű és szertehulló anyagának több rendszeres és megalapozott feldolgozását kaptuk. A magánjogi törvénykönyv kodifikációjának előcs-téjén különös értékkel bírnak ezek a gyűjtemények: zárókövei egy évszázados fejlődésnek, eleven monumentumai a szokásjogi rendszer utolsó etappjának és forrásgyűjteményei a folyamatban levő kodifikációnak.

Dr. Vadász Lajos könyve ez értékek mindegyikével jelentkezik. A jogfejlődés régi szabályait kiszemelve, az utóbbi évtizedek magánjogi anyagát részleteiben is feltárva, gondosan és lelkiismeretesen gyűjti össze magánjogunk tételeit.

Napjaink divatos panasza, hogy jogrendszerünk kusza, át nem tekinthető, sokban elavult. Az való, hogy túlsok a jogszabályunk, de úgy hiszem tömegük nyomását elsősorban azért érezzük és azért tűnnek áttekinthetetlennek, mert lényegében nem is ismerjük őket. Jogunkat némelyek azért minősítik elavultnak, mert nem tudják, hogy számos hézagként jelentkező hiánya, jogszabályaink leltározott készségéből is kielégíthető. Ujjonnan jelentkező szükségleteket gyakran merész és ötletszerűen feltalált jogtételekkel próbálunk kielégíteni, pedig a megoldásokat készen kapnók, ha egy kis felfedező utra indulnánk jogunk kevésbé ismert vidékeire.

Könyvünk ebben a vonatkozásban helyes szolgálatot tesz, összegyűjti és feldolgozza a tételes törvény anyagát, a hozzáfűződő rendeletekkel, a joggyakorlattal, a teljes-ülési és jogegységi döntvényekkel és ezek indokolásával. A könyvnek majdnem minden része — így különösen a tulajdonjogról szóló, vagy a zálogjogi és jelzálogjogi fejezet — a feldolgozott anyag teljes és kimerítő tükre.

Szerző, mint a kir. Kúria tanácsjegyzője, már mindennapos munkája és studiumai beállítottsága folytán is különös figyelemmel kíséri és dolgozza fel a Kúria által iniciált